

Campaña Mundial por la
EDUCACIÓN
Coalición española www.cme-espana.org

Estas son las palabras que ha elegido el profesorado para describir mejor cómo se sienten hoy ante los desafíos actuales (climáticos, conflictos bélicos, sociales, políticos, etc.).

UN VALOR INCALCULABLE: EL PROFESSORAT EN CONTEXTOS DE CRISI

Aínda está fresca na nosa memoria a pandemia da COVID-19 e como convulsionou todos os sectores da sociedade, incluído o educativo. Docentes de todo o mundo souberon entón das enormes dificultades e retos que supoñía seguir garantindo o dereito á educación mentres se atravesaba unha crise global.

En países como Sudán, a República Democrática do Congo, Ucraína ou Haití e territorios como Gaza, pero tamén noutros como España, o profesorado segue a día de hoxe lidando cos impedimentos para dar clase ante as bombas, a violencia, a destrución dos colexios, os incendios ou as inundacións.

Mentres que a Covid-19 afectou arredor de **69 millóns de profesores e profesoras** a nivel mundial, non se coñece o dato exacto do número de profesionais afectados nas diferentes crises arredor do mundo. Pero si que se pode afirmar que o **aumento das emerxencias** (por violencia ou climatolóxicas), do desprazamento forzoso e **dos ataques contra as escolas ou da súa ocupación militar** está a prexudicar a toda a comunidade educativa, incluído o profesorado.

L'EDUCACIÓ EN EMERGÈNCIES A ESPANYA

L'educació en emergències no només afecta tercers països que pateixen guerres o desastres de manera periòdica. Espanya també està subjecta a aquest tipus de situacions, tal com hem vist els darrers anys. El terratrèmol de La Palma, les onades de calor, els incendis o la DANA en són una mostra.

Són crisis que es continuaran produint a causa de l'elevada exposició de risc climàtic d'Espanya. Concretament, el nostre país ocupa el vuitè lloc amb més risc per fenòmens meteorològics extrems a nivell global, segons l'Índex de Risc Climàtic 2025 de **Germanwatch**.

Llevat que es prenguin mesures, el sector educatiu estarà molt exposat als seus efectes, com ja ens indiquen els darrers fenòmens. Per exemple, les inundacions torrencials del 2024 van interrompre l'educació d'aproximadament 40.0000 alumnes a causa del tancament d'escoles a les zones afectades, i van provocar el reallotjament temporal de 24.000 a altres centres educatius.

EL ROL INSUBSTITUÏBLE DEL PROFESSORAT EN CONTEXTOS DE CRISI

Hi ha nombroses evidències que demostren l'impacte positiu que té sobre l'alumnat un cos docent qualificat, amb bones condicions laborals i amb accés a recursos. En qualsevol context.

Tanmateix, aquesta correlació s'intensifica quan les aules s'han evaporat, no hi ha materials, els companys ja no hi són i la por impera. En aquests casos, els professors i professores es converteixen en el recurs educatiu més poderós i inspirador, que proporciona normalitat i esperança.

Són un referent en el qual es pot confiar en un context de canvis dràstics, un mediador davant de discriminacions potencials i un promotor de la cohesió social que integra l'alumnat desplaçat. Ha de ser capaç de donar suport psicosocial i crear entorns segurs i protectors.

I, a més, ha de ser un pedagog capacitat que ajudi els alumnes a desenvolupar coneixements que contribueixin al seu aprenentatge, clau per al seu present i futur, especialment rellevant en la seva contribució a la reconstrucció de les seves comunitats.

Per a les comunitats també són una peça fonamental, ja que actuen com a líders comunitaris en la consolidació de la pau, fomenten el dret a l'educació i són referents en la reconstrucció.

ELS RISCOS I LES AMENACES A QUÈ S'ENFRONTEN

El paper que pot jugar el professorat és indubtable, però la realitat xoca amb aquestes funcions potencials, atès que hi ha pocs docents que tinguin les habilitats necessàries per atendre les necessitats complexes de l'alumnat en contextos de crisi. Fins i tot quan n'hi ha, és possible que no rebin el suport adequat per exercir les seves funcions i responsabilitats o vetllar pel seu propi benestar.

Són nombrosos els riscos a què estan sotmesos:

- Riscos per a la seva seguretat i protecció: poden ser objecte d'atacs, amenaçats o agredits (a Gaza han mort més de **230 docents**), víctimes dels atacs a escoles (amb un **augment d'un 10 %** els darrers quatre anys) o obligats a desplaçar-se forçosament i a perdre, així, el seu mitjà de vida.
- Precarietat laboral i financera: en contextos inestables es poden donar casos en què es paralitzin els cobraments (al lemen gairebé **200.000 professionals** no van cobrar el salari durant anys), la feina es converteixi en voluntària o es rebin només incentius (com en el cas del campament dels **rohingya**).
- Impacte socioemocional: professors i professores viuen en primera persona les crisis, amb els efectes psicològics i traumàtics que això els pots suposar, alhora que s'espera que siguin referents per als estudiants. Educar i cuidar sense que et cuidin.
- Manca de formació i de recursos: sense capacitats ni eines per adaptar-se al nou context (competències digitals, pedagogia adaptada al trauma, etc.) i amb aules massificades sense el material necessari.

- Riscos pel gènere: en aquest cas, les professores poden patir assetjament, discriminació o violència de gènere (com en el cas de l'**Afganistan**) per exercir la seva professió.
- Manca de protocols davant de crisis: la majoria dels centres educatius en aquests contextos no disposen de directrius clares de què cal fer en cas que esclati una crisi, la qual cosa impedeix al professorat prendre un paper actiu i coordinat.

COM DE PREPARADES ESTAN LES ESCOLES DAVANT DE LES EMERGÈNCIES SEGONS ELS MATEIXOS DOCENTS

Per conèixer de primera mà com el professorat considera que el seu centre està preparat per fer front a una crisi, s'ha preguntat tant a aquells que cursen a Espanya com als que ho fan en països del Sud Global¹.

El vostre centre educatiu està preparat per a una emergència?

<u>Espanya</u>	<u>Països del Sud Global</u>
Sí: 19 %	Sí: 8 %
Parcialment: 39 %	Parcialment: 33 %
No: 25 %	No: 58 %

El professorat està format per poder respondre a una emergència?

<u>Espanya</u>	<u>Països del Sud Global</u>
Sí, suficient: 17 %	Sí: 43%
Sí, insuficient: 36%	No: 67%

Què necessiten per estar preparats?

<u>Espanya</u>	<u>Països del Sud Global</u>
Protocols d'emergències: 71%	Protocols d'emergències: 25%
Suport psicoemocional: : 56 %	Suport psicoemocional: : 33%
Formació en emergències: 56 %	Formació en emergències: 25%

¹ No es tracta d'una mostra representativa en cap dels dos casos, sinó més aviat d'una manera d'il·lustrar el sentir del professorat. En el cas d'Espanya, les respostes procedeixen de la gran majoria de les comunitats autònomes, i, en el cas dels països del Sud Global, se centren en El Sahel i Centreamèrica. Els percentatges que es mostren són els més significatius.

CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

Els docents en contextos de crisi són, alhora, víctimes i primers intervinents. S'enfronten a greus riscos per a la seva seguretat, per als seus mitjans de vida i per al seu benestar, alhora que se n'espera que mantinguin l'aprenentatge i donin suport als seus alumnes.

Els docents són, més que mai, la columna vertebral de l'educació en situacions d'emergència, però sense sistemes de suport sòlids corren el risc de no poder assumir les seves funcions, cosa que socava tota la resposta de l'educació en emergències.

Per això, donar suport als docents no és només una inversió en educació, sinó que és la base per a la pau, la resiliència i la recuperació.

«A miña mensaxe aos gobernos e ás organizacións internacionals é a seguinte:

- Non priven as persoas refuxiadas do seu dereito á educació.
- Non nos priven a nós, o persoal docente, do dereito a treballar i a complir la nosa misión de ensinar, que non ten lloc, temps ni relaxació.
- Déanlle prioritade á educació nas negociacións internacionals sobre refuxiats.
- A majoria do alumnado de aquí precisa infraestructuras seguras e decentes.
- Déanlle prioritade a l'educació con finançament a llarg termini que proporcione estabilitat al personal, als mestres i als pares i elimine el temor al futur».

Rania Al Helal, docente siriana refugiada al Líban.

PER UNA EDUCACIÓ EN EMERGÈNCIES QUE NO S'ATURI

En el Dia del Docent, la Coalició Espanyola de la Campanya Mundial per l'Educació (CME) **reclama al Govern d'Espanya, als i les representants polítics i a l'administració pública a nivell estatal, autonòmic i local** les qüestions següents:

EN PAÏSOS EN CRISI

- Pressionar perquè els països s'adhereixin a la **Declaració d'Escoles Segures** per protegir els docents i els espais d'aprenentatge.
- Incloure a les **negociacions diplomàtiques l'agenda educativa** per garantir l'accés de qualitat per a persones desplaçades i refugiades.
- Garantir una **remuneració estable** i d'acord amb la regulació del país que dignifiqui la seva tasca tan valuosa.
- **Reforçar la formació** contínua i el desenvolupament professional dels docents en competències digitals i interculturals perquè puguin respondre millor a les diferents realitats lingüístiques i culturals dels estudiants refugiats amb països d'origen diferents.

- Reconèixer i **acreditar les qualificacions** dels docents desplaçats de tercers països.
- Invertir en el **benestar dels docents** amb suport psicosocial, generació de xarxes entre iguals i capacitació en eines de salut mental per utilitzar a les aules.
- **Crear mecanismes segurs a les escoles** per denunciar l'assetjament i la violència i que hi hagi protocols clars per a la derivació.
- Promoure el **sistema de connectivitat i dispositius electrònics** per garantir el dret a l'educació, alhora que es garanteixen infraestructures mínimes com l'electricitat, l'aigua potable i el sanejament.
- A través dels mecanismes diplomàtics, multilaterals i bilaterals, empènyer perquè el professorat participi de manera activa en **la planificació i els debats sobre les polítiques** d'educació en emergències.
- Destinar fons a les **associacions de docents** en contextos d'emergències i promoure, així, que els fons humanitaris s'adrecin als primers que responen.

A ESPANYA

- Adherir-se al **Marc Integral de Seguretat Escolar** que promou centres educatius segurs (infraestructura escolar), la gestió de desastres a les escoles i l'educació per a la reducció de riscos i la resiliència.
- Obligar que tots els centres educatius disposin d'un **pla d'emergències climàtiques** amb protocols clars, actualitzats i amb recursos per posar-lo en marxa.
- **Formar** l'equip docent per donar eines i recursos per respondre davant d'una crisi.
- Invertir en el **benestar dels docents** amb suport psicosocial, generació de xarxes entre iguals i capacitació en eines de salut mental per utilitzar a les aules.
- Crear **mecanismes segurs a les escoles** per denunciar l'assetjament i la violència i que hi hagi protocols clars per a la derivació.
- Garantir que el dret a l'educació no s'interromp amb **la creació d'una línia pressupostària** específica dins dels fons d'emergència.
- **Visibilitzar i reconèixer la tasca del professorat** a través de campanyes comunicatives.
- Promoure **campanyes de sensibilització** per visibilitzar la importància de l'educació en emergències i el rol indispensable dels docents.

Campaña Mundial por la
EDUCACIÓN
Coalición española www.cme-espana.org

CME_es

@CME_es

@CMEespana

La CME en España está liderada por:

Ayuda
en Acción

educo
educar cura

entreculturas
ONG JESUITA

MADRE CORAJE

Esta publicación cuenta con la colaboración de la Cooperación Española, a través de la Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AECID) con cargo al proyecto "Campaña Mundial por la Educación: llamada a la acción por el ODS 4". El contenido de la misma es responsabilidad exclusiva de la Coalición española de la Campaña Mundial por la Educación y no refleja, necesariamente, la postura de la AECID.

Con la financiación de:

